

הרה"ג ר' משה הלוי סאלאוויטשיק זצ"ל

בענין קדוה"ג לא פקעה בכדי

(מפי השמועה)*

כתב הרמב"ם פט"ו ממעה"ק ה"ז, האומר דמי פרה זו לעולה כל שלשים יום, ולאחר שלשים יום לשלמים, או שאמר דמיה לשלמים כל שלשים יום, ולאחר שלשים יום לעולה, דבריו קיימים. ואם הקריב דמיה בתוך שלשים יום, מביא בהן כמו שנדר. ואם הקריבו לאחר שלשים יום, מביא כמו שנדר. ובראב"ד כתב, ואם מכרה תוך שלשים יום, כבר חלה קדושת עולה על דמיה, כשיקריב אותה לאחר שלשים יום, במאי פקעה מינייהו קדושת עולה שכבר חלה עליהם. . . ועוד דקיי"ל הקדיש זכר לדמיו הוא עצמו יקרב עולה, אלמא כי אמר לדמי נמי קדיש קדושת הגוף.

ובכסף משנה הביא מנדרים (כט.), א"ל רב המנונא, קדושה שבהן להיכן הלכה, ומה אילו אמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי, מי נפקא בלא גט. א"ל רבא, מי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף. קדושת דמים פקעה בכדי קדושת הגוף לא פקעה בכדי. א"ל אביי, וקדושת הגוף לא פקעה בכדי, והתניא שור זה עולה כל למ"ד יום, ולאחר למ"ד יום שלמים, כל למ"ד יום עולה, לאחר למ"ד יום שלמים. ואמאי קדושת הגוף ניגהו. ופקעה בכדי. הכא במאי עסקינן דאמר לדמי. וכו'. וכתב שמה הר"ן ד"ה הכא, וכגון דהוי בעל מום, דאילו חם, אפילו אמר לדמי, קדוש קדושת הגוף, דקיי"ל וכו'. [כלומר, דבהקדיש זכר לדמיו קיי"ל בתמורה (יא):] דהוא עצמו יקרב עולה, דמיגו דנתתא לי' קדושת דמים, נתתא לי' נמי קדושת הגוף. [והנה הרמב"ם לא כתב כדברי הר"ן, דמיירי הך ברייתא דוקא בבהמה בעלת מום, וצ"ע באמת קושיית הראב"ד והר"ן, דאפילו אמר לדמי, מכ"מ סוף כל סוף חלה כאן קדושת הגוף, ובקדושת הגוף הלא קיי"ל דלא פקעה בכדי.]

ועיי"ש בכס"מ שתירץ, דאע"ג דקיי"ל דהוא עצמו יקרב עולה, מ"מ כיון דכי אקדשיה, לדמיו אקדשיה, לא חמור כקדוה"ג ממש, וכי מטי זמן שלשים יום דאמר, פקעה קדושתיה. וחילוק זה צע"ג.

וטפי נראה לבאר בדעת הרמב"ם באופן אחר, דבגמרא הוכיחו דקדוה"ג לא פקעה בכדי מהמשל דקידושי אשה, דבאמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את

* נכתב ע"י אחרים עפ"י רשימות שיעורי הגרמ"ס, ז"ל, שבידי הר"ר אלימלך שכטר, שיחי'.

אשתי, מי נפקא בלא גט. והכונה בשני המקרים היא, דזהו דבר שאי אפשר להיות — קדושת הגוף המוגבלת רק לזמן קצוב. וברוצה ליצור מצב שכזה, מן ההכרח לומר אחד משני הדברים: או שקדוה"ג לא תחול מעיקרא כל עיקר; או שתחול, ולא תהי' נפקעת בהגיע הזמן.

והנה בדרך כלל קיי"ל, דבכל מצב שכזה, שפיר חלים הקידושין ולא פקעי כלל. וכן שפיר חלה קדוה"ג לזמן, וממילא מתפשטת ונשארת לעולם. והיינו, כהצד השני שהזכרנו. אבל באופן שאחד יוצר קדוה"ג שא"א לה בשום פנים להתפשט ולהשאר לעולם, אזי מן ההכרח צ"ל במציאות שכזו שצריכים לתפוס כהצד הראשון הנ"ל, ושלא תחול קדוה"ג שכזו כל עיקר. כי זהו דבר שאי אפשר להיות, שתחול ותפקע לאחר זמן.

וממילא נ"ל, דבאומר פרה זו עולה לאחר למ"ד יום, ואח"ז נמלך ואמר — וכל למ"ד יום שלמים, הרי תיכף כשאמר שתהי' עולה לאחר למ"ד, כבר חלה הקדשתו זו, ואי אפשר לו שוב לחזור בו, וכמבואר שם בגמ' נדרים (כט:), דאפילו למ"ד דבאומר לאשה התקדשי לי לאחר למ"ד יום חוזרת, הכא שאני, דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי, וא"כ כשאומר שוב, וכל למ"ד יום שלמים, בכה"ג א"א לומר שקדושת השלמים שצריכה לחול על הבהמה בעד תוך הלמ"ד יום תתפשט ותשאר אפילו לאחר הזמן, דהרי הרמב"ם פוסק רפט"ו ממעה"ק דליכא חזרה בהקדש ואפילו בתוך כדי דיבור. וא"כ, בכה"ג מן ההכרח אית לן למימר שלא תחול כלל קדוה"ג דהשלמים דתוך למ"ד יום, דא"א ליצור קדוה"ג לזמן מוגבל, ובכה"ג שא"א לה להתפשט לעולם, מן ההכרח לומר כהצד הראשון הנ"ל, שלא תחול כל עיקר.

ועי' רמב"ם סוף פ"ב מהל' תמורה, דאף דליכא חזרה בתמורה אפילו בתכ"ד, כמו דליכא חזרה בהקדש אפילו בתכ"ד, היינו דוקא בנמלך, דאם נתכוון מתחילה לתמורת עולה, וחזר ואמר תמורת שלמים, אע"פ שחזר בתכ"ד, אין תופסין אלא לשון ראשון והרי היא תמורת עולה בלבד. אבל אם אמר הר"ז תמורת עולה ותמורת שלמים, ונתכוון לכך מתחילה, דבריו קיימים, [ותרעה עד שתסתאב] ותמכר ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים, והוא כדעת ר' יוסי במשנה דתמורה (כ"ה:), דהואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחת דבריו קיימים.

וממילא לפי"ז נראה דבאומר פרה זו עולה כל למ"ד יום, ולאחר למ"ד יום שלמים, ולכך התכוון מתחילה — על שתי ההקדשות גם יחד, ונמצא דשתיהן צריכות לחול, אך זה אי אפשר להיות, שמאחר שקדושת השלמים דלאחר למ"ד חלה מבלי להשתמש בדין פשטה, וקדושת הגוף דעולה דתוך למ"ד א"א לחול כלל

א"כ תתפשט אף בעד הזמן דלאחר למ"ד, וזה א"א להיות, דאין קדושת הגוף אחת יכולה לחול ע"ג קדוה"ג אחרת, ולחול רק לזמן מוגבל דתוך למ"ד אי אפשר, וכאמור, אז ממילא מן ההכרח לומר דרק קדוה"ג דשלמים דלאחר למ"ד חלה ולא קדוה"ג דעולה דתוך למ"ד, דקדושת השלמים הרי חלה מבלי להשתמש בדיני פשטה, משא"כ קדושת העולה, ומאחר דסתרן אהדדי, טפי מסתברא למימר שתחול הקדושה שא"צ לדין פשטה.

אבל באומר דמי פרה זו לעולה כל למ"ד יום ולאחר למ"ד יום לשלמים, אז אם נגיד שרק חלו שתי ההקדשות לגבי קדו"ד, ליכא סתירה ביניהן, דקדו"ד שפיר פקעה בכדי. אבל אם נרצה לומר על שתי ההקדשות דמיגו דנחתא לי' קדו"ד נחתא לי' נמי קדוה"ג, זה א"א לומר, דקדוה"ג דהשלמים דלאחר למ"ד יום מונעת אפשרות חלות הקדוה"ג דהעולה דתוך למ"ד, דאין קדוה"ג יכולה לחול לזמן מוגבל, וגם אינה יכולה להתפשט בעד לאחר למ"ד, שהרי אין קדוה"ג אחת יכולה לחול ע"ג קדוה"ג אחרת. וכן קדוה"ג דעולה דתוך למ"ד סותרת היא לקדוה"ג דהשלמים דלאחר למ"ד, ומונעתה מלחול, דאם תחול קדוה"ג דהעולה, אז מן ההכרח צ"ל שתתפשט ותשאר לעולם, ושוב יהי' מן הנמנע שתחול קדושת השלמים דלאחר למ"ד, דאין קדוה"ג אחת יכולה לחול ע"ג קדוה"ג אחרת. וממילא, בכה"ג דשתי קדוה"ג סתרן אהדדי, שוב א"א כלל להשתמש בהן כללא דמיגו דנחתא וכו', ונשארו שתי הקדושות רק בגדר קדו"ד, אשר בזה שפיר קיי"ל דפקעה בכדי. ומיושבת תמיהת הראב"ד והכס"מ על הרמב"ם, שלא פירש כהר"ן דמיירי בבהמה בעלת מום, ואעפ"כ ס"ל דל"א בכה"ג מיגו דנחתא וכו', שהרי הקדיש שתי ההקדשות בבת אחת ממש, ולכך התכוון מתחילה, ולומר על שתיהן מיגו דנחתא — נמצא דסתרן אהדדי, אז ממילא לא חיילן תרווייהו אלא לענין קדו"ד, ותו לא.

וממילא ניחא נמי לפי"ז השגתו הראשונה של הראב"ד, דהרמב"ם כתב שאם הקריב דמיה בתוך למ"ד יום מביא בהן כמו שנדר, ואם הקריבו לאחר למ"ד יום, מביא כמו שנדר, שהכל תלוי בשעת ההקרבה, ואילו הראב"ד סובר שאם מכרה [להפרה] תוך שלשים יום כבר חלה קדושת עולה על דמיה, כשיקריב אותה לאחר שלשים יום, במאי פקעה מינייהו קדושת עולה שכבר חלה עליהם. כלומר, דצריך להיות הדבר תלוי בשעת הפדיון ולא בשעת ההקרבה. אכן לפי מה שנתבאר ניחא, דלדעת הרמב"ם מעולם לא חלה קדוה"ג כלל על הפרה, אלא רק קדו"ד, [ודלא כמו שהבאנו ע"ש הכס"מ למעלה], וקדושת הדמים הרי שפיר פקעה בכדי, וממילא שפיר ניחא מאי דס"ל להרמב"ם שדבר זה — אם להביא בדמי הפרה קרבן עולה או קרבן שלמים, תלוי בשעת ההקרבה ולא בשעת הפדיון, דקדו"ד דתוך למ"ד שפיר פקעה בכדי לאחר שלשים, וחלה הקדו"ד האחרת תחתיה.